

Наше Слово

PIK LXVII № 36 (3395) ВАРШАВА, 4 ВЕРЕСНЯ 2022 РОКУ
ЦІНА – зл. 5 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Фото Павла Лози

Ювілей ансамблю пісні і танцю «Ослав'яни»

П'ятдесят святкують лише раз у житті. І саме стільки років виповнилося ансамблю пісні і танцю «Ослав'яни». Свій ювілей колектив відзначав 13 серпня в залі Дому пожежника у Мокрому.

Розпочинаючи концерт, «Ослав'яни» виконали пісню січових стрільців «Ой, у лузі червона калина», яка стала справжнім гімном українського спротиву військовій агресії росії. Звісно, у програмі ювілейного концерту були й пісні і танці, які ансамбль виконує від початку свого існування. Про важливість місії і популярність гурту «Ослав'яни» свідчить хоча б те, що концертна зала була заповнена вшент. Серед гостей свята були духовні особи, представник місцевого самоврядування та польського Сейму, представники неурядових організацій, у тому числі Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків, учасники інших українських ансамблів з Польщі тощо.

Серед осіб, які привітали ювілярів, був, зокрема, заступник голови ОУП Андрій Комар. Як зазначив діяч Об'єднання, «Ослав'яни» належать до ансамблів, на концертах яких «хочеться

бути та постійно до них повертатися».

— «Ослав'яни» мають свою публіку та прихильників по всій Польщі. І це тому, що ви робите усе щиро і з пристрастю. Саме це вирізняє ансамбль з Мокрого серед інших колективів, — сказав Андрій Комар. Він запевнив, що сьогодні у Польщі є два «стовпи», на яких тримається культура української меншини — це «Ослав'яни» і хор «Журавлі». «Ослав'яни» мають цей привілей, але разом з тим і відповідальність представляти культуру рідних земель. Ви власним прикладом демонструєте, як могли б виглядати наші села, якби не було виселення, — додав заступник голови ОУП.

Своєю чергою, Ярослав Вуйчик, диригент хору «Журавлі», вітаючи «Ослав'ян» з ювілеєм, пригадав, як 1972 року у Польщі почалася історія двох колективів: «Журавлів» у Сьрудборові під Варшавою і «Ослав'ян» у Мокрому.

— Наші історії схожі. Історії, що виростили з туги за рідним, за своїм, за минулим. За тими, хто відійшов. Виростили з надії, що не все ще втрачено. Що вдасться врятувати пам'ятки зі зруйнованої хати. Виростили з віри у майбутнє, що все вдасться відродити, — говорив диригент хору. Він також пригадав, що за час своєї діяльності і «Журавлі», і «Ослав'яни» стикалися з багатьма перешкодами, та закликав:

— Я вас благаяю, не здавайтеся! Щоб через пів століття ми могли сказати — сто років минуло!

Присутні на святі почесні гості вручили «Ослав'янам» грамоти та нагороди за культурне надбання та внесок у розвиток української культури у Польщі, а публіка підтримала це бурхливими оплесками.

Стиль життя

— Я була ще малою дитиною, коли приходила на репетиції. Пам'ятаю, що

спала на маминих колінах. «Ослав'яни» — це моє дитинство. Мої батьки творять ансамбль. Я мала нагоду пізнати це покоління, яке вже не танцює і не співає у колективі. Частина з них мешкає зараз за кордоном, — каже Юлія Онишканич, яка на репетиції їздить з Кракова. — Це для мене природно — повертатися до села і творити тут наш, український світ.

Схожа історія в Ярослава Машлюха, хореографа ансамблю, який ще дитиною відвідував його репетиції.

— В «Ослав'янах» був мій старший брат. Мені дуже подобалися танці! Вже коли поїхав до Лігніці до ліцею, вирішив, що час доєднатися до ансамблю. Я в ньому вже 28 років, — пишається українець. — Думав вчити хореографію у Києві. Але доля склалася так, що почав навчатися у Кракові, де діяв Ансамбль пісні і танцю Ягеллонського університету «Слов'янки».

«Ослав'яни» – це велика родина і пристрасть

Розмова з керівницею «Ослав'ян» – Маженою Онишканич

— Як виглядає зараз ситуація з набором до колективу, адже сучасну молодь важко схилити до будь-якої діяльності?

— Так, молодь більше цікавить не фольклор, а сучасна музика. Але для нас це не трагічно. У травні, наприклад, до нас доєдналося четверо нових членів. Це учні, які закінчили восьмий клас початкової школи. Я знаю, що вони добре почуваються в нашому ансамблі. І найголовніше, що їх ніхто не змушував — вони самі цього прагнули. Один із хлопців, який нещодавно приєднався до нас, навіть виконує соло. «Ослав'яни» для мене — друга родина. Я знаю, що з молодими людьми треба вміти знаходити спільну мову. Молодь прагне, щоб їх сприймали серйозно, і це природно. У колективі усі ми рівні. Мені п'ятдесят років, але маю друзів 30-літніх і навіть молодших. І це тішить.

— А молоді не тому приходять, що хтось із родини був або є учасником ансамблю?

— Так, трапляється і таке. Дві мої дочки в колективі, хоча вже не живуть у Мокрому. Вони почали відвідувати репетиції ще у шкільному віці. А іноді батьки кажуть, що як вони в «Ослав'янах» були, то й дітям обов'язково бути в колективі.

— Як ви зазначили, в ансамблі є не лише учасники, які мешкають у Мокрому. Звідки ще приїжджають на репетиції та концерти?

— Є люди з Морохова, Височан, Сянока, Шавного, Репеді — їздять на репетиції своїм коштом. На літніх канікулах проводимо більше репетицій, коли студенти приїжджають додому на три місяці. Зауважую, що молоді люди щасливі бути в колективі, і дуже радію цьому.

▲ На першому фоні — Ярослав Машлюх та Мажена Онишканич

— Як ви стали керівницею «Ослав'ян»?

— Мій дядько Євген Могила (колишній керівник ансамблю — прим. ред.) якось сказав: «Ти мусиш бути керівницею колективу, бо багато бачила, і я певен, що ти впораєшся». Спочатку я не знала, що відповісти, адже бути керівницею ансамблю нелегко. Але зрештою вирішила, що можу спробувати. Мені допоміг мій чоловік, який влаштував річний курс хореографії в Києві. Тож я почала займатися «Ослав'янами» і роблю це досі. Добре, що маю такого помічника, як Ярکو Машлюх, який повністю віддається ансамблю. Тому що танці — його любов. І дуже важливо мати пристрасть, адже коли робити щось насильно — це навряд чи дасть гарний результат.

— У вас є хореографічна освіта?

— Ні. Але я чотири роки навчалася в українській середній школі в Лігніці,

де отримала багато цінних порад від хореографки Генрики Дмитрієвої. За чотири роки навчання в лісеї під її керівництвом ми багато здобули в хореографічному плані. Крім того, там діяв хор «Полонина» та інструментальний ансамбль. Завдяки цьому я здобула мистецькі навички і багато чого навчилася.

— Як ви формуєте репертуар?

— За репертуар відповідає Ярко Машлюх, адже має досвід. Хореографію робить сам. Він також вміє розкласти пісню на кілька голосів. Я більше відповідаю за логістику, організацію концертів, репетицій, костюми. В нашому репертуарі є і композиції, створені у нашому селі. Наприклад, пісня «Ой, там, у Мокрому». Гурт співав цю пісню з самого заснування. Згодом про неї забули, і ось ми згадали її. Є пісня «У горах Карпатах» — «Ослав'яни» також співали

цю пісню, а зараз її виконує наш гурт «Сьпіванка». До таких мелодій варто повертатися, щоб передати їх молодому поколінню. Нові члени ансамблю дуже охоче їх виконують. З нагоди ювілею, 50-річчя ансамблю, ми повернулися до багатьох старих пісень.

— Як часто ви проводите репетиції?

— Раз на тиждень, щоп'ятниці після робочого тижня. Ми починаємо ввечері, о 19:00, і закінчуємо по-різному. Трапляється, що о 23-й годині. Намагаємося робити репетиції систематичними, щоб не було великих перерв. Через коронавірус нам довелося тимчасово зачинитися вдома. Але не було ситуації, щоб через пандемію хтось залишив ансамбль. Навпаки, люди запитували, коли ми повернемося на репетиції. Думаю, раз на тиждень варто збиратися, щоб відпрацювати репертуар і збагатити його новими елементами. Готуючись до ювілейного концерту, ми збиралися тричі на тиждень.

— «Ослав'яни» — це, здається, зараз візитівка не лише села над Ославою...

— Тепер так і є. Оскільки до Польщі через повномасштабну війну в Україні приїжджає менше народних танцювальних та вокальних ансамблів, нас частіше запрошують на українські заходи. Цей рік дуже активний в плані концертів. Ми були на «Ватрі» в Ждині, Зиндрановій, Круклянках і в Кракові, де виступали вперше. У нас за плечима вже багато концертів, а ще кілька попереду. Це дуже тішить. Такі поїздки мотивують молодь працювати. Щодо інших планів: цього року ми хочемо записати диск із піснями, які співаємо. І якщо ми запишемо цей альбом та випустимо його, це буде справжня вишенька на нашому ювілейному торті! ■

Продовження з 1 сторінки

Після повернення до Мокрого Ярослав Машлюх вирішив, що треба щось зробити для «Ослав'ян».

— Я почав проводити вокальні та танцювальні репетиції. І роблю це і досі, — додає українець, який роботу в ансамблі називає «пригодою». — Може, звучить це патетично, але колектив являє собою велику спадщину. Це мій обов'язок — дбати про українську мову і культуру. І це все поєднують у собі «Ослав'яни». Я цим пишаюся!

У ансамблі сьогодні 33 учасники. Серед найстарших членів — Анна Гоголя, яка в ансамблі вже 49 років.

— Засновник колективу, Євген Могила, якось зустрів мене в поїзді і запросив на репетицію. І я погодилася, — розповідає вона. — Спочатку було складно. Костюмів не було, тому доводилося їх шити самим. Ми мали проблеми з приміщенням для репетицій. Але радо приходили.

— Ми тут усі — як сім'я! Молодь мене дуже поважає, навіть слухає, — сміється найстарша членкиня «Ослав'ян».

Колектив часто представляє українську культуру в інших регіонах Польщі. Ансамбль брав участь, зокрема, у міжнародному фестивалі «Тиждень бескидської культури», у «Фестивалі української культури» в Сопоті, «Лем-

ківській ватрі» в Ждині, у фестивалях «Європа без кордонів». Крім того, їздив в турне за кордон, зокрема в Канаду, США, Україну, Словаччину, Німеччину. Саме виїзд під кінець 80-х до Канади та США виявився віхою в історії колективу.

— В турне до Америки поїхало близько 30 осіб. А повернулося 14. Багато молоді там лишилося. Після повернення до Польщі треба було заново організувати ансамбль. Але він відродився, — розповідає Анна Гоголя.

— Я вважаю, що феномен таких гуртів — в тому, що їхні учасники стають справжньою родиною, об'єднуються через атмосферу та концерти. Участь у таких гуртах формує нас як українців у Польщі. Завдяки цим колективам живе українська культура в таких місцевостях, як Мокре, — каже Мирослав Фаль, колишній учасник ансамблю. — Маючи досвід в «Ослав'янах», коли я поїхав навчатися до Любліна, шукав там свого середовища, і з іншими студентами заснував український фольклорний ансамбль «Хвиля».

— Ансамбль певним чином формує наш світогляд і спосіб життя. Я тут навчалася того, що можу передавати іншим, — додає Юлія Онишканич, яка сьогодні у Кракові проводить заняття зі співу та танців для наймолодших представників української громади. — На-

віть на «Ватрі» у Ждині ми з дітьми виконували пісню, яка є саме у репертуарі «Ослав'ян».

«Танцюйте, танцюйте, а побачите»

Серед колишніх членів «Ослав'ян», які приїхали на ювілейний концерт, була Богданка Зарічняк з Торонто. В ансамблі танцювала і співала десять років.

— У Перемишлі існував ансамбль «Бескиди», він колись приїхав на концерт до Мокрого. З ними прибув і Євген Могила. Він побачив нашу мокрянську молодь і разом з тодішнім головою гуртка УСКТ у Мокрому Йосифом Журатом вирішив, що з нами треба почати працювати, — згадує початок «Ослав'ян» Богданка Зарічняк.

Як розповідає українка, Євген Могила їздив до Мокрого з Ясла. Їхав три години, щоб проводити репетиції. Опісля вночі повертався додому, а зранку мусив знову йти на роботу. Попри це, приїжджав щотижня.

— Він йшов селом і гукав: «Репетиція! Репетиція!» Ми зганяли з поля корів, хлопці залишали сіно та бігли на репетицію. Ніхто не мав жодної музичної освіти. Але всі прагнули бути у колективі, — додає колишня жителька Мокрого.

Перший концерт колективу відбувся у Перемишлі. Ансамбль взяв участь у

відборі гуртів, які влітку мали поїхати на Фестиваль української культури у Варшаві. Втім, до Перемишля молодь поїхала не як «Ослав'яни», бо тоді ще не мала назви.

— Треба було якось себе назвати. Богдан Сютрик з Перемишля придумав, що ансамбль може взяти ім'я від річки Ослави, яка тече через Мокре. Всім сподобалося. Таким чином Богдан Сютрик став хресним батьком нашого колективу, — розповідає Богданка Зарічняк.

Першим музичним наставником «Ослав'ян» був перший диригент хору «Журавлі» Ярослав Полянський, який вчив їх, зокрема, лемківських пісень. А Євген Могила відповідав за хореографію. Гортаючи посібник з танцювальними кроками, вчив молодь танцювати. Як згадує Богданка Зарічняк, була і радість, але і страх.

— Нам казали — танцюйте, танцюйте... «Зробили порядок» в Завадці-Мокрохівській, «зроблять порядок» з вами. Але Бог хотів інакше. Минуло 50 років, а ми все танцюємо, — тішиться жінка. Вона пишається, що діти та онуки колишніх членів «Ослав'ян», які сьогодні мешкають за океаном, є членами українських танцювальних ансамблів у Канаді та США. ■

Сторінки підготував
Павло ЛОЗА

Ансамбль пісні і танцю «Ослав'яни»

ПОДІЇ

Два «свята» над Ославою

«Свято культури над Ославою» – захід з багаторічною традицією, який щорічно проводиться в селі Мокре. Цього року він відбувся в 30-те. Фестиваль, насичений фольклором, – це можливість інтегрувати не лише місцеву громаду.

Основне – популяризувати своїх

– Колись подія була скромнішою, проте її складніше було організувати, – розповідає про перші «свята» Марія Білас, голова Сяніцького відділу ОУП. Складніше, по-перше, тому, що ніхто не знав, як має виглядати захід. Друге – визначитися зі спрямуванням, адже організатори тяжіли до різних жанрів – театру, оперного співу, українського фольклору, в тому числі регіонального.

– До нас приїжджали гурти зі Словаччини та Угорщини. Але перш за все ми намагаємося запрошувати українські гурти, які діють у Польщі. Я вважаю дуже важливим пропагувати себе серед «своїх», – каже діячка Об'єднання на Підкарпатті. – Ми маємо дати нашим гуртам шанс, тому що саме вони зберігають культуру та традиції в країні, де ми живемо, – додає голова Сяніцького відділу ОУП.

Цьогорічне «Свято культури над Ославою», як і торік, тривало два дні. Але зараз захід умовно поділено на дві частини. Перший день, 13 серпня, був цілком присвячений місцевому ансамблю пісні і танцю «Ослав'яни», який мав власне свято – цього року колектив відзначає своє 50-річчя. З нагоди ювілею відбувся урочистий концерт, під час якого гурт представив свої мистецькі досягнення.

«Лемківський перстеник» з Гладішева

Село було б інше

Другого дня свята на сцені біля пожежної частини у Мокрому можна було побачити «Лемківський перстеник» з Гладішева, ансамбль «Студенти танцюють», гурт карпатської пісні «Відим» із Сянока, «Капелу Збірану» з Кракова, солісток Таню Сцібайло та Дарину Заболотну, ансамбль «Лем Ми» з Команьчі, Оркестр св. Миколая з Любліна. Серед артистів були також мокрянські колективи, в тому числі вокальний ансамбль «Сьпіванка», який виконує старі пісні, що традиційно побутували в Мокрому, та дитячий ансамбль «Малинячок», який вже шість років працює у селі. Здебільшого його членами є учні місцевої початкової школи та діти з пунктів навчання української мови у Репеді та Сяноці. Звичайно, були і «Ослав'яни».

– Без «Ослав'ян» та нашого заходу, напевне, село б виглядало інакше. Воно не відрізнялося б від багатьох інших навколо нас. Звичайно, в сусідніх селах живуть українці. Але коли не маєш підтримки, пробитися важко. А зараз навіть у сусідніх селах кажуть, коли їдуть до Мокрого: «Їду до України», – пишається Марія Білас.

Живемо окремо, проте разом

Мокре – село, у якому живуть дві нації, віряни трьох церков (римо-католики, греко-католики та православні).

Втім, як стверджують місцеві українці, – ніколи на цьому ґрунті не було суперечок.

– Навіть у школі польські діти співають українських пісень. Деякі з них ходять на уроки української мови і виступали на цьогорічному «Святі культури над Ославою». Вони самі цього прагнуть, а їхні батьки розуміють, що вивчення української культури не загрожує їхній польській ідентичності. Ніби живемо ми, поляки та українці, окремо, проте ми разом. Вміємо жити разом і шанувати чуже. Нам це вдається, – розповідає про село Марія Білас.

Дитячий ансамбль «Малинячок» з Мокрого

Тутешні мешканці вже кілька років є учасниками «Свята культури над Ославою». Крім цього, фестиваль відвідують і гості з-поза Мокрого, зокрема із Сянока, Команьчі, Перемишля та навіть Варшави.

– Ми колись приїжджали з сусідами та близькими – по кілька машин. Ставили намети і залишалися ночувати. Зараз же просто відвідуємо концерт. Я приїжджаю не лише тому, що маю тут сім'ю. Подобається атмосфера: тут весело та камерно, – каже один з учасників свята, який приїхав з Перемишля.

Але про село і урочисту подію не забувають і його колишні мешканці, що зараз мешкають за океаном. Серед таких гостей, зокрема, подружжя Зарічняків з Торонто у Канаді.

– Завжди приїжджаємо у відпустку до Мокрого так, щоб потрапити на «Свято культури над Ославою». Крім того, це нагода відвідати всіх рідних у Польщі та в Україні, – пояснює Рома Зарічняк. Кілька десятків років тому він познайомився зі своєю дружиною саме у Мокрому. Вона тоді була членкинею «Ослав'ян». Зарічняки виїха-

ли з Польщі до Канади, коли їхні діти навчалися у школі. – Дружина на кожні канікули їде сюди, щоб пригадати, як колись співала, як танцювала. Та й я також. Хоч горло болить, але тут співати просто тягне, – сміється пан Роман. Його дружина зізнається: шойно проходить зима, вона тільки й думає, як сказати чоловікові, що хоче їхати до рідного села.

– Людина – як лелека. А чим людина старша, тим більше її тягне додому. Навіть щоб тільки походити шляхами, де ходила змолodu, – зітхає Богданка Зарічняк.

Одна людина нічого не зробить

За організацію ювілейного концерту «Ослав'ян» та захід «Свято культури над Ославою» відповідальні одні й ті самі люди. Проте не все тут залежить від одного-двох лідерів.

– Замість того, щоб сидіти вдома, нудьгувати чи пліткувати, краще поспівати, потанцювати та зробити щось, що знадобиться іншим, – каже Марія Білас.

Приклад цього – українці з Мокрого, які є не лише членами «Ослав'ян». Колишні учасники цього ансамблю творять «Сьпіванку» і водночас входять до Гуртка сільських господинь. Саме ці «господині» стежили, щоб гості цьогорічного свята не лишилися голодними. Також українці беруть участь у місцевому гуртку Об'єднання українців у Польщі та у товаристві «Балдгора». Це організація, яка вже десять років управляє негромадською початковою школою в Мокрому. У ній новий навчальний рік почнуть соток дітей. Ці малюки наразі складають місцевий дитячий гурт, а в майбутньому, певно, стануть членами «Ослав'ян» і допомагатимуть в організації «Свята культури над Ославою». Проте виникає питання, як довго ще існуватиме школа, оскільки коштів з державного бюджету може не вистачити на її функціонування. Через недостатнє фінансування з самоврядування зменшилися і кількість організованих заходів.

– Немає адекватної співпраці з усіма регіональними структурами самоврядування. Тому ми припинили просити грошей. Не бачимо сприяння, – зауважує Марія Білас. Діячка ОУП згадує коментарі про те, що Об'єднання українців у Польщі організовує надто багато розважальних заходів.

– Ми скрізь. На Підляшші, в Ольштині, Гданську, Слупську, Кошаліні та Гожові. На території, де ми живемо, найменше українців з усіх цих регіонів. І коли ми тут, то як не показати, що ми є?! – каже голова Сяніцького відділу Об'єднання. Українка не може уявити, як на території, де живуть корінні українці, де земля їхніх дідів і прадідів, не показувати своєї культури:

– У нас є навіть пісня, що має такі слова: «Повертайтеся до рідних осель українців, тут є гнізда ваших прадідів, повертайтеся і співайте по всьому світу, що ми ще живі». То як нам, Об'єднанню, не працювати! Тим більше, що ми вже тридцять років організовуємо «Свята культури над Ославою». І поки є кому цим займатися, і люди залюбки приїжджають до нас. Ми не хочемо, щоб наше село замовкло. Тому запрошуємо всіх на наші наступні «Свята над Ославою», – підсумовує Марія Білас. ■

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

XI Барви української культури

В Банях-Мазурських 20 серпня відбувся фестиваль XI Барви української культури, організатором якого став місцевий гурток Об'єднання українців у Польщі (ОУП). На сцені виступило 11 ансамблів та солістів – разом понад 60 артистів.

Захід був присвячений війні в Україні та 75-літтю акції «Вісла». Голова гуртка Євген Нога, відкриваючи фестиваль, наголосив, що росія, атакуючи Україну, прагнула знищити її народ, мову, ідентичність та культуру. «Але Україна вистає, бо народ, який вміє і прагне боротися за свободу, не знищити», – говорив Євген Нога. Він певен, що у цей важкий час треба створювати такі умови у Польщі, щоб ті, хто мусив втекти від війни, почувалися тут, наче в рідній домівці. І бані-мазурський захід своїми талантами збагатили саме біженці: Марічка Притула, Єва Русин та сім'я Музиченків. На сцені також з'явився місцевий ансамбль «Надія» та його молодші спадкоємці, ансамбль «Зірка». Опі-кунка гуртів, вчителька і самоврядни-

ця Стефанія Урбанська підкреслила, що це зовсім інші покоління, з різним темпераментом. Відрізняє їх і мова – члени «Надії» ще пам'ятають українську з рідної хати, а з молодшими треба працювати з нуля. «Однак найголовніше, що батьки ще хочуть відправляти дітей на такі заняття», – тішиться пані Стефанія. За її словами, після фестивалю на уроках української мови учні його обговорюють, розповідають, що їм подобалося і що б хотіли змінити або додати. І навіть якщо ці дискусії відбуваються загалом польською мовою, вони мають все ж неабияку цінність.

Артистичні враження цього вечора забезпечили гурти «Друзі» та «Фенікс» і солісти Ігор Гайдаш, Амелія Куштала та наймолодша Юлія Карп. У вечірньому концерті взяли участь гості з Підляшшя – фолк-роковий гурт «Гойраки». До учасників свята з промовами і побажаннями звернулися: Лукаш Кулісь – війт гміни Бані-Мазурські, Анджей Цюлек – вічестароста Голдапського повіту, Анета Лапінська – уповноважена воєводи у справах меншин, Ярослав Слома – голова Комісії нацменшин Сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства та Збішко Гомза – заступник голови Вармінсько-Мазурського сеймику. Він розповів про свій останній виїзд до України з допомогою і заохочував до подальшої підтримки таких акцій: «Не лише мирне населення має великі потреби, але й перш за все армія. Саме вона захищає усіх нас від московської орди».

Під час заходу можна було придбати українські вишиванки та предмети ручного ремесла, які поблизу, у Венгожеві, виробляють гості з України. Ор-

Юлія Карп

ганізатори також підготували виставку з предметами щоденного вжитку часів акції «Вісла». Символічним вшануванням цієї трагедії став виступ ансамблю «Сусідойки». Його засновників – членів сімей Годованців і Лесиків – депортували з Буковця та Терки до околиць Лідзбарка-Вармінського на півночі Польщі. В Банях-Мазурських вони виступили з сімейною капелою Васілевських та подружжям Моніки та Сергія Петриченків. Учасники заходу також могли побачити виставку про історію «Сусідойок». Роберт Васілевський із сімейної капели Васілевських відзначав, що, готуючи програму, присвятили її трагедії 75-річної давнини і теперішній російській агресії в Україні. Тому в репертуарі був твір 1914 р. саме про війну. «Втім, свої виступи ми ґрунтуємо перш за все на традиції, яка має витоки в бойківській культурі. Після депортації вона практично

перестала існувати у Польщі, і ми намагаємося її відтворювати», – розповів Роберт Васілевський. Ансамбль має власний сайт, на якому можна дізнатися більше про його історію, творчість та виступи.

Винятковим і приємним моментом свята став 10-й ювілей існування бані-мазурського ансамблю «Надія», членами якого є Наталя Жук, Єва Артимович, Вікторія Нога, Оля Борівець та Матвій Борівець. Частина з них – вже студенти, решта вчиться у середній школі. Про «Надію» кажуть, що це наче сім'я, в якій реалізували своє захоплення співом. «Ми завжди були разом, а завдяки співу і виступам стали сміливішими. Більшість моїх гарних спогадів пов'язана з членами ансамблю «Надія», – каже Єва Артимович, яка зараз у Варшаві вивчає лісництво. Її колега Оля Борівець, що вивчає будівництво у Гданську, додала: «Не знаю, як би виглядало моє дитинство, якби не друзі з ансамблю. Більшість мого дитинства – це репетиції, спільні зустрічі, виїзди. Нас ніхто не примушував, ми просто займалися, бо любимо це». Члени «Надії» під час заходу подякували своїм батькам, усім причетним до існування ансамблю та опікунці Стефанії Урбанській, яка, зворушена, підкреслила, що працювала з членами ансамблю змалку. Тішиться, що молодь і надалі хоче зустрічатися і разом виступати. Вірить також, що колись вдасться записати диск з піснями «Надії». «Праця з ними – це був насправді фанічний час. Для мене як педагога додатковою приємністю стало те, що діти, співаючи, вивчали нашу рідну мову і культуру», – підсумувала пані Стефанія.

Бані-Мазурський захід вчоргове показав, як культура може бути проявом солідарності з Україною та допомоги в її боротьбі з агресором. ■

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Фолк-роковий гурт «Гойраки»

Стефанія Урбанська

Гурт «Сусідойки»
із сімейною капелою Васілевських

Гурт «Друзі»

УКРАЇНА

«Старенькі» – як працює благодійний фонд з допомоги літнім людям в Україні

Пенсія для українських пенсіонерів, на жаль, не є тим періодом життя, коли можна безтурботно пити просеко з подругами чи подорожувати світом, як це часто роблять героїні голлівудських фільмів. Радше, вихід на пенсію супроводжується чималим переліком нових проблем, серед яких невисокі соцвиплати, дороге лікування та відсутність цікавого дозвілля. Однак в Україні є декілька організацій, які допомагають літнім людям не відчувати себе самотніми. Крім того, вони надають продуктову допомогу та час від часу організовують цікаве дозвілля. У матеріалі розповідаємо про фонд «Starenki», а також відкриваємо секрети, як пенсія може стати яскравішою, якщо поруч є небайдужі люди. Розмова з Варварою Тертичною, співзасновницею та керівницею благодійного фонду.

Варвара Тертична

Як заснували фонд

2014 рік для України ознаменувався Революцією гідності і чітким курсом до європейських цінностей. Водночас, важкі історичні події супроводжувалися складними економічними часами. Фундаторки фонду розповідають, що на вулицях Києва тоді частіше почали з'являтися бабусі та дідусі, які в підземних переходах та на тротуарах намагалися продати набуті за життя цінні пожитки, щоб мати змогу прогодувати себе та заплатити за комунальні послуги. Для багатьох з нас ці речі не несуть великої цінності — горщик з декоративним вазоном, книга, вінтажна блуза чи сережки. Однак для ба та ді (так ніжно у фонді звертаються до своїх підопічних) ці речі і є життя: блуза, яку подарував коханий, книга, що була придбана у юності, — і продавати їх вийшли зовсім не з доброї волі.

— Здебільшого так роблять ті старенькі, які не можуть вижити на свою пенсію, але їм соромно просити гроші чи звертатися по допомогу. Також досить частою картиною були бабусі у супермаркеті чи в аптеці, які рахували копійки, явно вирішуючи, що їм викласти зі своїх і без того напівпущених кошків — чи їм масло викласти, чи молоко, бо купити зможуть тільки щось одне. На це просто неможливо дивитись без сліз. Якесь кількість таких літніх людей була завжди, але Революція гідності і всі ці події змінили кут нашого зору і загострили у молоді чуйність до літніх, — розповідає Варвара Тертична.

Саме у цей період одна з майбутніх співзасновниць фонду Ірина Бараненко почала активно шукати однопісців, щоб допомагати літнім людям.

Певний час Ірина мала думку приєднатися до вже діючої організації, однак такої не знайшлося. Тоді дівчина вирішила сама оголосити про свій запит — у соцмережі вона опублікувала пост, де написала про наміри знайти тих, хто б долучився до допомоги людям елегантного віку.

На здивування Ірини, публікація стала «вірусною». Своєю чергою, знайшлися і люди, які зголосилися працювати над спільною ідеєю. В період з 2015 по 2017 рік новостворений проєкт допомагав літнім людям у Києві. «Старенькі» росли і розвивалися, тож згодом була створена команда з п'яти жінок: Надія Демидова, Юлія Фітуні, Варвара Тертична, Анна Верещак та Ірина Бараненко, які вже у лютому 2017 року заснували благодійний фонд. Наразі він забезпечує допомогу стареньким у 18 населених пунктах та великих містах, зокрема у Києві, Львові, Дніпрі, Тернополі, Запоріжжі, Полтаві.

За лаштунками «Стареньких», як працює фонд

Не секрет, що фінансування благодійних фондів та незалежних організацій завжди становило проблему. «Старенькі» не мають меценатів, однак ним може стати кожен охочий. Фонд ґрунтує свої фінанси на донатах: небайдужі українці перераховують кошти на рахунок організації, а вже за них для ба та ді закуповують необхідні продукти. Працівники організації кажуть, що навіть маленькі донати допомагають. Наприклад, улюблені для багатьох бабусь ласощі — це вафлі, які коштують лише 10 гривень, а донат розміром в 50 гривень від 9 людей забезпечить одному старенькому аж 8 кілограмів якісної їжі.

Однак Варвара Тертична наголошує — фінансування продуктових пакетів не стало для них головною складністю. Натомість, труднощі спіткали у юридичних та організаційних аспектах. Зокрема, спершу було вирішено створити два рахунки: один — на адміністративні витрати, другий — власне, на закупівлю продуктової допомоги. Згодом це створило певні незручності, адже люди надавали перевагу переказувати кошти на другий рахунок (продуктова допомога), тим часом як донатів для адміністративних витрат не вистачало, пригадує співзасновниця.

Команда благодійного фонду

— Складно було з нуля грамотно організувати цілісну систему допомоги літнім: механізм, як саме це буде відбуватися. Також для нас була важлива безпека дідусів і бабусь — для цього ми прописали правила і волонтерську згоду. Зокрема, ми не збираємо персональних даних ба і ді, а наші волонтери ніколи не привозять допомогу стареньким без присутності соціальних працівників, — каже Варвара.

— Ми були активістами — звичайними людьми без досвіду у благодійності, які мають свою основну роботу, життя, сім'ї і кар'єри. До наших підписів під статутом новоствореної благодійної організації ми ставилися дуже серйозно і відчували, що беремо на себе велику відповідальність. Але спершу було безліч питань без відповідей: чи потрібен нам тільки бухгалтер, чи й інші співробітники? Де взяти гроші їм на зарплати? Де взагалі «прописати» фонд, якщо ми не плануємо мати офіс, бо це зайві витрати? Чи прийде до нас із якимись питаннями податкова? Але ми всі, п'ятеро молодих жінок, майже без вагань це зробили — підписали статут. І понеслося. Бо у нас були однодумці і розуміння того, що наша робота дуже потрібна самотнім і незахищеним дідусям і бабусям, про яких, можливо, ніхто, крім нас, не подбає, — продовжує жінка.

Наразі у фонді працює 5 постійних працівників, послуги ще двох спеціалістів надані для організації бізнесом. Крім того, є 4 волонтери, які ведуть певні процеси на щоденній основі, та ще 5-7 волонтерів, включно зі співзасновницями «Стареньких», які долучаються до проєктів у фонді на регулярній основі.

— Також із нами всі ці роки є десь 20 волонтерів, які регулярно їздять на наші розвезення — разом із соціальними працівниками доставляють бабусям і дідусям розфасовані пакети продуктів. Решта волонтерів розвезень змінні — їх за весь цей час було вже під 1000 людей, — наголошує співфундаторка.

Чаювання для ба та ді

Житлові квартали в Україні будуть неповними без групки бабусь на лавочці. Однак, якщо без жартів, таке

дозвілля, на жаль, є лише показником ізольованості та самотності літніх людей. Вони не мають можливості піти на танці, записатися на йогу чи піти в театр. Часто причина цього — низька пенсія, яку дідусі та бабусі витрачають на продукти та ліки. Крім того, наразі в Україні не розвинута ідея цікавого дозвілля для людей у віці, тому лавочка слугує замість театру, танців та багато чого іншого.

Варвара ділиться, що разом з командою вони згенерували ідею чаювання для стареньких як легкий спосіб організувати дозвілля. Крім того, на такому заході можна познайомитися з новими людьми, а можливо навіть закохатися чи знайти доброго товариша.

— Не лише низькі пенсії ускладнюють життя стареньких, є й інший невидимий ворог, який багатьом псує старість, — це самотність та соціальна ізольованість. Як сказала одна наша підопічна елегантного віку в Дніпрі: «Ми швидше помремо від самотності, ніж від чогось іншого». Самотність — це постійна проблема у літніх людей, вона була актуальна і до пандемії. Ми думали: а що би ми могли зробити, щоб не тільки допомогти стареньким продуктами, а і подарувати емоції? А ще — щоб потішити їх спілкуванням: як між собою, так і з молоддю. Бо зазвичай на такі події приїжджають молоді волонтери і роблять якесь дозвілля: музику, читають вірші, проводять лото із подаруночками чи якісь майстер-класи. Зараз бабусі і дідусі самі звертаються із проханням проводити якомога більше таких заходів. Ми завжди проводимо чаювання у приміщенні державної соціальної служби, — розповідають у фонді.

Зазвичай підопічні організації — це люди 65+ років, самотні, які не отримують високих соцвиплат, відповідно не можуть забезпечити повністю свої потреби. На чаювання запрошують стареньких, які мають краще здоров'я, самостійно пересуваються та можуть брати участь у заходах. Зазвичай, під час чаювання бабусі та дідусі слухають музику, беруть участь у конкурсах, ласують смачненьким та просто спілкуються одне з одним.

Бабусі за чаюванням

ПОДІЇ

7-й польсько-український фестиваль у Пшецьміні

Пшецьміно — це невелике село неподалік Колобжега, яке з моменту депортації 1947 року стало своєрідною «малою Україною». Більшість його мешканців — українці або члени польсько-українських родин, тож тут завжди зберігалися наші живі традиції. Саме вони об'єднують українську громаду. І вже сім років вони є частиною культурного багатства гміни Колобжег. Це стало можливим завдяки злагоженій праці всієї місцевої української громади. Голова гуртка ОУП та депутат гмінної ради Мирон Дуньчак переконав владу у доцільності фестивалю як частини культурної мапи надморської гміни. Члени громади — сім'я Беати та Григорія Скірок — безкоштовно надали для проведення заходу земельну ділянку, місцеві господині запросили своїх подруг з сусідніх сіл і разом забезпечили подію власноруч приготованими стравами, гурт друзів увесь тиждень готував усе необхідне для проведення свята. Польсько-український фестиваль став подією, яка об'єднує всіх небайдужих.

Втім, одного бажання громади замало для проведення заходу такого масштабу — без допомоги влади не обійтись. І вона визнала, що саме такий фестиваль потрібен гміні як культурна подія, і підтримує його вже сім років поспіль. Захід став органічною частиною міжнародної співпраці, адже гміна Колобжега вже багато років підтримує відносини з містом Трускавець. До війни представники Трускавця відвідували фестиваль, щоб засвідчити співпрацю на місцевому рівні.

Цього року проведення свята опинилося під загрозою, адже російська агресія в Україні не сприяє таким культурним заходам. Та врешті і громада, і місцева влада вирішили не відмовляти-

ся від події, але надати їй нової форми. Вирішальний голос мав вїт гміни Влодзімеж Попйолек, який певен, що саме сьогодні, в часи війни, нам потрібно спільно зміцнювати культурне поле, бо це війна — саме за культуру.

Тож в неділю, 14 серпня, перед сценою в Пшецьміні зібралося близько 3 000 осіб. Серед гостей свята були вїт гміни Колобжег Влодзімеж Попйолек, член Сенату РП Януш Громек, депутати Сейму Марек Гок та Чеслав Гоц, член ради гміни Мацей Бейнарович, голова відділу ОУП в Кошаліні Роман Білас.

На сцені виступали гурти «Горпина», «Демай», «Тугай-бей». Пролунала обов'язкова «Ой, у лузі червона калина», цього разу в новому аранжуванні. Найменші також не сумували: для них були вікторини, спільні співи та ігри на надувних майданчиках. Місцеві господині пригощали борщем, варениками, голубцями, пляцками та іншими смачними стравами. Волонтери-медики збирали кошти на швидку допомогу та медикаменти для Харкова. До речі, це вже третій їхній збір! З цієї метою продавалися футболки з, мабуть, найбільш відомим закликком українських героїв зі Зміїного: «Рускій ваєнний карабль, іді...».

Тут, у Пшецьміні, в теплій атмосфері дружньої зустрічі, закріплюється польсько-українська спільність інтересів, зміцнюється сусідство та інтеграція.

Як не дивно, саме в 75-ту річницю депортації ми відчули, що маємо спільне майбутнє — і воно найголовніше. А важке минуле ми, шануючи, залишаємо за спиною. І всі, хто зустрічався на святі, бажали лише одного — щоб під час наступного польсько-українського фестивалю ми вже відзначали Перемогу. Нашу спільну! ■

Мирослав СІРКА
Фото автора статті

Ансамбль «Калафонія» у Кошаліні

36 концертів в 11 святинях — таким у цьому році був 56-й Міжнародний органний фестиваль. Він розпочався у кошалінському римо-католицькому соборі 1 липня і тривав два місяці. Серед виконавців був і український чоловічий вокальний ансамбль «Калафонія» зі Львова.

Органну музику крім Кошаліна також можна було безкоштовно послухати у святинях по всьому регіону, зокрема в Бялогарді, Боболицях, Дарлові, Сарбінові та Мельні. Під час фестивалю виступили органісти з Польщі, Італії, України, Румунії та Німеччини. Міжнародний органний фестиваль — це один з найбільш престижних музичних заходів, який організовується на Помор'ї. На концерті, яким розпочинався захід, можна було почути твори Йоганнеса Брамса — Preludium i Fuga g-mole, Каміля Сен-Санса — «Лебідь» із циклу «Карнавал тварин», tr. A. Guilman, Мечислава Сужинського — Capriccio fis-moll op. 36, Матеуша Жевуського — імпровізація, Марселя Дюпре — Preludium i fuga g-moll op. 7 Nr. 3.

ім. М. Лисенка 2001 року для відновлення давніх традицій українського церковного співу. Зараз у репертуарі ансамблю — як монодичні співи XIV-XVII століть, так і багатоголоса музика XVIII-XXI століть різних жанрів, стилів, композиторів. В репертуарі колективу — твори світової класики, зарубіжних та українських композиторів (Миколи Леонтовича, Євгена Козака, Миколи Лисенка, Якова Яциневича, Михайла Вербицького, Миколи Колесси, Станіслава Людкевича, Анатолія Кос-Анатольського, Андрія Гнатишина), а також українських композиторів сучасності.

Ансамбль «Калафонія» також виступив у греко-католицькій церкві у Кошаліні, де відспівав недільну літургію,

Гурт «Калафонія» зі Львова на Міжнародному органному фестивалі виступив уже вдруге після 2016 року. Ансамбль «Калафонія» (з грецької — «прекрасно звучний») був створений із студентів-регентів при кафедрі музичної україністики та медієвістики Львівської музичної академії

а після цього дав концерт. Виступ співаків супроводжувався збором коштів на допомогу Збройним силам України — разом було зібрано понад 7 тисяч злотих. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

Продовження з 5 сторінки

Одна з найулюбленіших розваг — це гра в лото, коли переможець може отримати подарунок. До слова, презенти приносять всі охочі — це може бути красиво упакована чашка, фартух, цукерки, чай чи домашнє печиво. На заходи приходять молодь в ролі волонтерів, і саме спілкування з молодим поколінням є чи не найбільшою радістю для підопічних фонду.

Війна в Україні та трансформації у фонді

Війна в Україні змусила переосмислити багатьох свої цінності та пріоритети. Ми запитали Варвару, що змінилося у їхній праці від початку повномасштабного вторгнення росії.

— Головне, що змінилося: ми почали допомагати літнім ще більшими темпами та обсягами. До війни у нас був план разом із партнерами Карітас-Україна розширити за весну спільну допомогу літнім у регіонах ще на 10 нових міст. І наразі ми вже близькі до його виконання. В нашу цільову аудиторію, звісно,

ми додали стареньких, які стали переселенцями через втрату житла чи бойових дій у їхньому регіоні. Також у перші місяці повномасштабного вторгнення ми намагалися усіма наявними ресурсами підтримувати ще і відділення Державної соціальної служби, з якими співпрацюємо. Їм було дуже важко, адже багато соцпрацівників також евакуювалися. В певний момент члени нашої команди долучилися до Української волонтерської служби — і розвивають там напрямок допомоги літнім людям, які, може, раніше і не були самотніми, але через війну залишилися самі та опинилися в скруті. Це дуже крутий проєкт, і ми щасливі, що наша багаторічна експертиза у наданні адресної продуктової допомоги старшим дуже знадобилася, — ділиться спогадами Варвара.

Героїня зауважує, що відбулися певні зміни й у команді фонду, адже чималій кількості волонтерів довелося переїжджати у пошуку безпечного місця, після чого вони облаштували допомогу вже на новій локації, або ж координували допомогу стареньким дистанцій-

но. Водночас, такі процеси неабияк зблизили команду, хоча без стресу і вигорання не обійшлося, зізнається Варвара. Саме тому команда постійно в пошуку волонтерів. За короткий час число підопічних зросло від 2,5 до 11 тисяч. Війна змусила працювати фонд більше і докладати надлюдських зусиль, розповідає героїня.

Про плани на майбутнє

В умовах війни важко планувати майбутнє, водночас такі цілі створюють опору у важкі часи та допомагають впевненіше крокувати. Наша героїня також поділилася планами команди на найближчий час.

— Майбутнє точно у розширенні: волонтерської команди, кількості допомоги та кількості міст і громад, де ми її надаємо, у нових проєктах та співпраці, додаткових способах допомоги літнім. Війна змусила нас по-іншому подивитися на деякі ідеї, які ми раніше не втілювали. На тлі цього всі складнощі виглядають інакше, зараз інша міра речей. Думаю, тепер більша вірогідність,

що ми візьмемося за нові напрямки допомоги стареньким.

Бо очевидно, що становище літніх людей в Україні не тільки не покращиться найближчим часом, а ще й може суттєво погіршитися. Тому благодійному фонду треба рости і розширювати допомогу. Наразі ми працюємо над контактами із іноземними донорами та колабораціями із організаціями схожого профілю. Ми переосмислюємо нашу місію робити старість українців щасливою — та якою відповідно до неї зараз, за теперішніх обставин, має бути наша допомога. Для цього будемо проводити велике соціологічне дослідження: детальне опитування і наших підопічних стареньких щодо їхніх потреб на сьогодні, соціальних працівників, і переселенців старшого віку, — на такій ноті і завершилася наша розмова з керівницею фонду «Старенькі».

В інтернеті фонд знайти можна на сайті: starenki.com.ua.

Тетяна СЕМАКОВСЬКА
Фото надані фондом «Старенькі»

«Зустріч чотирьох культур» – свято пошани та толерантності

Цей культурний захід – приклад того, як люди, яких на Помор'я виселено примусово, та ті, які у місті живуть з власного вибору, ставляться одне до одного з пошаною, толерантністю та розумінням. Це потужний бренд, який став невід'ємною частиною культурних подій міста Кошаліна. Щороку зустріч відвідує кілька тисяч глядачів. І цього дня всі ми є українцями, кашубами, німцями, ромами та поляками, і тим самим підтримуємо одне одного й збагачуємо власні культури.

– Ми на зустрічах вже не вперше, і нам дуже подобається. Тішуся, що тут представлено всі національні меншини, які мешкають у нашому регіоні, й щоразу більше осіб прагне підтримувати власну культуру. Охочих частувати традиційним дріжджовим кашубським тістом, яке усім дуже смакує, – каже полька, що має чоловіка-кашуба.

Українським борщем частував натовп Роман Білас, голова Кошалінського відділу ОУП, головний організатор заходу. Черга за стравою вистроїлась ще задовго до того, як почали пригощати. Романові допомагав Ян Курята – голова Ради міста Кошаліна. Вдома його жінка, звісно, також варить борщ, але він не такий смачний, як на зустрічах культур, – посміхаючись каже Ян Курята. Бо хоч у Європі знають борщ, ніхто не вміє варити його так, як українці.

– Коли починають згадувати про «культурну чистоту» (саме так сказав прем'єр Угорщини – прим. ред.), від цього лише один крок до «расової чистоти». Натомість ми у Кошаліні по-

казуємо, що ми – наче як гарний барвистий букет квітів, що можемо спільно жити, діяти та творити культуру, – каже Ян Курята.

З борщем у руках йде Марія з України. Ще не встигла його скуштувати, але впевнена, що смачний. І зустрічі їй припали до душі.

– Мені найбільше подобаються кашуби, роми та, звичайно, українці. Тут класно! – каже Марія.

Багатокультурність Кошаліна – це додана вартість для кожного з нас. Тут зустрічаються представники різних культур, різних віросповідань, і завдяки цьому ми маємо можливість почути різні точки зору. Адже на зустрічах культур не йдеться виключно про фольклор – також про мову, історію та географію певних територій. Тому так важливо, аби ми мали змогу знайомитися з тим багатством, – впевнена Юстина Москалик, громадська діячка з Кошаліна.

«Зустріч чотирьох культур» – це свято пошани, толерантності та відкритості до національної різноманітності.

Саме такою є Європа. Вона демонструє нам, що можемо жити в одному спільному домі, і водночас мати власне коріння, яке жодним чином не заважає, а навпаки – стає підґрунтям взаємної пошани та розуміння. Ми мусимо бути відкритими, аби ніколи більше не повторилася ситуація, що розгортається за нашим східним кордоном. Тож будьмо різнокольоровими та барвистими! – наголосив Станіслав Взьонтек, член управління Західнопоморського воєводства. Він підкреслив, що всі національні та етнічні меншини творять регіональну тотожність, з якої будується «польськість», тож ми маємо бути відкритими до інших культур і будувати єдину Європу.

Для української меншини цей рік є особливим, оскільки нині відзначаємо 75-ті роковини акції «Вісла». 2022 – це, разом з тим, рік війни в Україні, внаслідок якої дуже багато біженців знайшли прихисток саме в Польщі. Ці дві історичні події поєднує одне – українці знову постраждали внаслідок рішень злочинної влади, яка прагне по-своєму перекроїти світ, – сказав Мирослав Скірка, голова Об'єднання українців у Польщі. – І щогорічні зустрічі культур для українців неймовірно важливі, адже ми хочемо наголосити: культури нас збагачують, підтримують та зміцнюють. Гімн України починається словами «Ще не вмерла України і слава, і воля...», а наступні рядки: «Душу й тіло ми положим за нашу свободу...», а в гімні Польщі чуємо «Jeszcze Polska nie zginęła póki my żyjemy...», а потім «Co nam obca przemoc wzięła szablą odbierzemy...». У цих двох гімнах ми маємо запис спільної, дуже подібної свідомості людей, для яких свобода неймовірно важлива та цінна. А свобода – це також можливість творення власної культури, тому від імені всіх українців дякую самоврядній владі Західнопоморсько-

го воєводства та всім, хто допоміг нам прийняти неймовірно велику хвилю біженців та підтримує на цій землі польську та українську культури. Це наш величезний внесок у спільне майбутнє. Колись ми казали, що у нас важка історія. Історії ми не змінимо, проте маємо шанс збудувати краще майбутнє, і саме в цьому допомагатиме культура, – наголосив Мирослав Скірка.

– Під час зустрічей купують вишиванки як ручної роботи, так і машинної. Щойно придбали дуже гарну суку ручної вишивки зеленого кольору. Так само популярні футболки з написом «Слава Україні!», «А ми туго червону калину підіймемо!», – розповідає продавчиня на українському стенді.

– Так, фаніні футболки! Я купила з написами «Слава Україні!» та «Все буде Україна». Нам дуже хочеться додому, – зітхає покупчиня. Вони з братом з Полтавської області, яка межує з Сумською, що біля кордону з росією. Брат приїхав з Франції і каже, що Польща – це чи не єдина країна, де продається українська символіка. Він придбав футболку та прапор.

– Щойно побачили, що продаються такі футболки, відразу прибігли, доки не розкупили всі. Ми патріоти своєї країни! – додає жінка.

Проведенню культурного заходу не завадив і дощ, який час від часу давав про себе знати.

– Коли мене питають, де кашуби, то я відповідаю – всюди там, де ми є. І особливо у Кошаліні та загалом на Помор'ї, й саме багатокультурність цього регіону є неймовірним багатством для всіх нас, – підсумовує сенатор Казімеж Клейна, діяч Об'єднання кашубсько-поморського та голова кашубського парламентського угруповання. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

На весілю в Конечні (2)

Продовження з попереднього номера →

Текст подала Єва КСЕНИЧ-ЧУХТА,
до друку приготував Андрій КСЕНИЧ

До обов'язків молодого належало ищы пришыкувати три фурманки запряжені в два коні, прибрані на уздах, хомонтах и без хырбет кольоровыма басанунками. До того были ищы блищачы жолты брячкы. Таки коні выглядали барз парадні.

В суботу перед весільом молодиця просила дружкы, жебы пришли вити вінці. Дружкы ишли торгати барвінок, який ріс в загорідках коло хыж, жебы мали з чого іх зробити. Того дня вечером дружкы и дружбове зобрали барвінок до кошыка и пішли до Марисі. Стали коло хыжи и засьпівали:

Отвор же нам двері,
Марисю, квіточок,
Бо идеме вити
Зелений віночок.

Мати з Марисьом отворяют двері, просят до хыжи и повідають, же юж на них ту чекають. Дружбове з дружками витають ся з нима, повідають «Дай Боже добрий вечер», жычат вшыткым в хыжи шесця и веселости. На то одповідат Марисіна мама и запрашат сідати коло стола. Дружкы берут Марисю, сідають за стіл и сьпівають:

Зберайте дівчата
Зелений барвіночок,
Будеме сплітати
Марисі віночок.

Вий же ся нам вінку
Листок до листочка,
Най по селі иде
Добра новиночка.

Жебы вінці добрі ся вили, дружкы просят Марисіну маму, жебы іх поблагословили. По словах «Я вас благословлю и най так само Бог вас поблагословит», до стола сідають дружбове и разом сьпівають:

А в нашім садочку
Квіток на квіточку,
Варуйтеся, хлопці
Мойого віночка.
Бо я свій віночок
Мушу притримати,
Перед Матір Божу
До церкви го дати.

До церкви го дати,
Хлопцю присігати,
Жебы ся не встыдал
Отец ани мати.

А юж зме скінчыли
Тот віночок вити,
Пані млоді заран
Мусиме го дати.

Коли скінчыли вити вінці, то решту барвінка зберали зо стола и клали до кошыка. Тепер Марисіна мама принесла на стіл хліб, масло, сыр, палюнку, а Марися наляла до погарика, выпила перша и жычила дружкам, жебы и они скоро ся повидавали. Потім запоряд наливала дружкам и дружкам. Єдна з Марисіних дружок взяла погарик и повідат «Дай нам Боже милий шасливо зачати, жебы тоту пару молодых заран нам злучыти», а потім вшыткы разом на закінчыня так засьпівали:

Колежанко наша,
Юж ся розыйдеме,
Зелений віночок
Вити не будеме.

Перше-зме го вили,
Аж ся нам сприкрило,
Тепер не будеме,
Бо ся розыйдеме.

А знаю я, знаю,
Де милого маю,
Тота перша хыжа
При дорозі скраю.

Хыжа при дорозі
Медже квіточками,
Студня при горбочку
Медже смереками.

А рада я, рада,
По водичку ходжу,
Бо я при студенци
Милого находжу.

Милого находжу,
Красьні бесідую,
Він мене обійме,
Я го поцілую.

Сивий кін, сивий кін
На отаві пасе,
Єден ня любує,
А другому засе.

Єден ня любує,
Другий підскакує,
Третій за поточком
Мургат на ня очком.

Сивий кін, сивий кін
На злотім припоні,
Де ся, милий, тураш
В далекій стороні.

В далекі стороні,
В невидимім краю,
Плаче мое серце
З великого жалю.

Повідають люде,
Же я малювана,
А я в своей мамы
Добрі выхована.

Идут госьці, идут,
Коло мого дому,
Повідають мама:
«Не дам тя нікому».

Дружкы и дружбове кінчат вити вінці и сьпівають, тай вертають домів.

Родиче молодичі рыхтуют хыжу для весільних гости, вкрывають столы білыма обрусами. В неділю вшытко ест готове и юж з рана сходять ся першы госьці, але ищы перед нима приходять газдыні, котры шыкують ідло, жебы было готове, як з церкви по шлюбі придут молодята з родином. Першы приходять братя, сестры, уйко, уйчына, дружкы, а решта гости приде юж з церкви по шлюбі. На столах были розложены першы стравы, о яких споминали-зме юж. Был хліб в пару місцьох и лем еден підпалки — буханки, а медже тьма хлібами на танірах сыр. Тот сыр и товди, и тепер зовеме бриндзом. Газдыні складали го без літо до горци або діжок, заливали зверха маслом и такий сыр все был готовий до ідла ци до перогів. Газда ставлял на стіл палюнку и лем еден погарик! Так прирыхтуваны родиче молодичі чекали на молодого з його дружыном. В тім часі дружкы вберали молодицю, хоц они більше помагали, як сами тото робили, бо справді то вберали ей сестры або тета.

В тім часі в молодого тіж ся шыкують. Сут юж в нього дружбове и свашкы з мужами и штырьох колегів-сватів, ест

староста и музыканте. Церемонію веде староста и родиче. Они ся юж привитали, жычили собі вшыткого доброго на тот важний ден. Родиче просят старосту и вшыткых гости сідати за стіл. На столі стоял такі почестунок, о якім-зме споминали в хыжи молодичі. На пропозицію, жебы староста налял собі и выпил, він повідат, же выпють, як ся вшыткы зыйдут, але зато повідат, же на весіля запрашал пан молодий, а ту го неє. На таку увагу чє одповід, же приде гнет з дружбами. На тоты слова чекали музыканте и зачынали грати, а з нима сьпівають свашкы:

Будеме мы собі,
Будеме сьпівати,
Бо мы одталь хцеме
Молодого взяти.

На то до хыжи входят дружбове з молодым позбераны так, як-зме юж скорше описали. Музыканте грають, староста витат дружыну молодого, жычит ім щесця, здоровля на тоту долгу дорогу, яка іх чекат. Жебы молодому и дружбам не было смутно, староста просит вшыткых до стола, то сой разом сьпівають. Гудакы грають, чути сьпів:

Заграй мі музыка
На цілого смыка,
Я тобі заплачу,
Як продам коника.

Заграйте мі гушлі,
Заграйте мі басы,
Най сой вытанцюю
Свої млады часы.

До сьпіву долучають ся свашкы:

За яречком коні,
Хто мі піде по ні,
Милой не мам еше,
Самому ся не хце.

Не буду ся женил
Ищы того рочку,
Лем собі постелю
Леняну сорочку.

Єдну сой постелю,
Другом ся накрыю
Ищы того року
Без жены выжыю.

Не буду так робил,
Як єм перше робил,
Жебы-м з камаратом
До дівчыны ходил.

Кольедзи, кольедзи,
Кольегуйте сами,
Бо я юж не буду
Кольегувал з вами.

До миленькой блато
Я нич не дбам на то,
Положу сой дручкы,
Прейду помалючкы.

Юж єм ся нучыл,
Як мам жену достац,
Родину попросиц,
По гудаків послац.

Подумай си Ваню,
Чи маш по ню піти,
Бо то не квасного
Яблочка вкусити.

Бо яблочка вкусиш-
Та го и виплюєш,
Як ся злі ожениш-
До смерти жалуєш.

Радує ся серце,
Радує ся душа,
Лемківська оркестра
На весіля рушат.

Лемківська оркестра
Так нам гарді грала,
Жебы-с ся музыка
До неба достала.

Тепер слово знов бере староста, встає сам и просит вшыткых встати: «Дорогы госьці, дружбове и ты наш пане моло-

дий, мы приняли ваше запрошіня и хочеме вам послужыти, а не істи-пити, бо маме ту дуже до зробліня для нашого молодого. Выбераме ся в далеку дорогу, котра веде нас там, де буде велика радіст, але таку дорогу єден чловец не перейде и радіст свою не найде. Отже мы разом з ним підеме и му дорогу вкажеме, поможеме му самітному найти його голубку».

Староста звертат ся до родичів молодого:

«Дорогий няню, дорога мамо, ваша дітина, ваш єдиний сын Ваньо низко ся вам кланят и сердечні дякує вам за то, же сте го в здоровлю и безпечні виховали. Стерегли-сте го од вітру злого, од огня лихого и од вшыткого злого. Дорога родино, дорога дружыно, попросме няня и маму, жебы поблагословили свого сына в далеку дорогу. Просиме свашкы, жебы засьпівали, а музыкантів, жебы заграли».

Треба бы нам, треба,
Стільця шырокого,
Ой, бо наш молодий
Роду великого.

Роду великого,
Стану малженьского,
Треба бы нам, треба,
Стільця шырокого.

Староста бере столец и ставлят на се-
рєдину хыжи, жебы родиче могли сісти.

Треба бы нам, треба,
Барылочку вина,
Жебы ся нам зышла
До стільця родина.

Зышла ся нам, зышла,
Ціла родинонька,
Сіли нам на столец
Няню и мамонька.

Прошу вас, нянюсю,
Про Христовы муки,
Лем вы мі положте
На голову руки.

Мамуся так мовит,
Нянюсю так мовит,
Най тебе, мій сыну,
Пан Біг благословит.

Няню и мама сідають на столец, молодий кляче перед родичами и просит, жебы го поблагословили. Родиче повідають: «Най тебе Бог благословит и мы тя благословиме». По тых словах молодий встає и кланят ся родині.

Наподвірю юж чекають три фурманкы. Люде виходят з хыжи, музыканте грають, свашкы сьпівають:

Ходме же мы, ходме,
Бо мы не зайдеме,
Темна ночка зайде,
Ту заночуєме.

Староста перший иде з хыжи, за ним дружбове з молодым, дале свашкы з мужами, сватове, музыканте и вшыткы сідають на возы. Разом сьпівають:

Піду я там, піду,
Де мене познають,
Може ня парібком
Гнеска привитають.

Курит ся дорога,
Курит ся гостинец,
Бо я машірую
До милой по вінец.

Засьвіт, мила, сьвічку,
Най перейду річку,
Засьвіт, мила, зо дві,
Най перейду г-тобі.

Дуднит вода, дуднит,
В мурувані студни,
Закохався Лемко,
Розкохат ся трудно.

Далі буде

Історія

Просвітителька українського Донбасу

Кожна територія нашої країни завжди пов'язана з іменем певної особистості. Чи відомо нам, на честь кого названо багатостраждальне нині місто Алчевськ? У чому феномен родини Алчевських і на яких засадах будували вони свою діяльність.

Педагогиня, науковиця, організаторка народної освіти Христина Алчевська (Журавльова) була однією з перших, хто вирішив зламати стереотип, що основне призначення жінки в домі — бути домогосподаркою, а освіта їй не потрібна.

Народилася вона 4 (16) квітня 1841 року в місті Борзна Чернігівської губернії у дворянській родині. Батько, будучи викладачем міського училища, заборонив своїй доньці здобувати освіту, тому Христя змушена була під дверима підслуховувати уроки, що викладали її братам. Отже, опановувала науку самостійно, завзято і сумлінно — вже тоді зародився в ній письменницький талант, вона складала чудові твори, мала неабиякі артистичні дані, що передалися дівчині через мамину лінію. Мати Аннета Вуїч походила з румунсько-сербського аристократичного роду, однак стала на позиції українства. З дитинства Христина мріяла бути вчителькою, але отримати професійну освіту їй тоді не вдалося. Маючи таке плетиво з російського, румунського, сербського, молдавського батьківського коріння, вона стала згодом українською просвітницею.

У 18 років Христина опублікувала свої перші поезії у журналі «Колокол», сміливо підписавшись псевдонімом «Українка». Знайомство з Олексієм Алчевським, який на той час був уже знаним підприємцем і меценатом, розпочалося з того, що Христина опублікувала свій вірш в одному з журналів. Вірш дуже сподобався Олексію, і він звернувся до редакції з проханням скотактувати його з юною авторкою. 1862 року Христина та Олексій одружилися і переїхали до Харкова. Олексій Алчевський мав двокласну шкільну освіту, закінчив Сумське повітове училище, а далі займався самоосвітою. У 25 років переїхав до Харкова і на позичені гроші відкрив чайну крамницю. Заснував декілька банків у Харкові, займався сільським господарством, використовуючи найкращі сучасні машини та устаткування. Продукція з полів та ферм почала насичувати не тільки внутрішній, а й зовнішні ринки, він став мільйонером.

Проте фінансові статки ніколи не були ціллю Олексія Алчевського, тож він випробовує свої сили у промисловості. Його сміливо можна назвати основоположником вугільної та металургійної промисловості в Україні. 1875 року заснував Олексіївське гірничо-промислове товариство, Донецько-Юріївське металургійне товариство та Донецько-Юріївський металургійний завод (нинішня назва — Алчевський металургійний комбінат). Це були єдині металургійні підприємства в Україні, побудовані на вітчизняних інвестиціях. Робітників заводу він забезпечував житлом та медичним обслуговуванням. 1895 року Олексій Алчевський заснував робітниче селище Юріївка (так називалася залізнична станція). Також Маріуполь зробив індустріальним містом. До 1900 року підприємства Алчевського на Донбасі обігнали Урал за обсягами виробництва металу. На жаль, трагічно обірвалося життя Олексія Алчевського. За офіційною версією, він учинив самогубство, ки-

нувшись під поїзд 7 травня 1901 року. 1903 року в пам'ять про засновника робітничого містечка Юріївка було перейменовано на Алчевськ. З 1919 до 1991 року Алчевськ перебував під радянською окупацією, про що свідчать його назви Ворошиловськ і Комунарськ. З відновленням Україною незалежності 1991 року місту було повернуто назву Алчевськ.

Подвижницьке просвітництво — вічна справа

За фінансової підтримки чоловіка Христина Алчевська заснувала 1862 року у Харкові недільну безкоштовну жіночу школу, першу в російській імперії. Її ученицями були кухарки, прибиральниці — всі ті, кому не передбачалося місця в освітніх закладах. Перші роки заняття проходили нелегально вдома у Алчевських. Згодом було збудовано власне приміщення, у якому школа функціонувала майже пів століття до 1919 року. Разом із Христіною Алчевською у школі викладали безкоштовно понад 100 вчителів-ентузіастів. Варто зазначити, що почесною благодійницею була Ганна Вернадська — мати майбутнього засновника і президента Академії наук України. Школа Алчевської давала значно ширшу і глибшу освіту, ніж звичайна недільна школа. Неабияку увагу приділяли тут позакласній роботі, насамперед позакласному читанню, організовували шевченківські вечори. При школі існувала бібліотека й було розроблено спеціальні правила користування нею. Алчевська впровадила експериментальний метод вивчення думок читачів та започаткувала новий термін у бібліотечознавстві — «читачезнавство», яким і сьогодні користуються бібліотечні фахівці. На основі численних відгуків було укладено покажчик книжок для народного й дитячого читання «Что читать народу?» у трьох томах (1988—1906), який витримав 18 перевидань. У покажчику популяризувалися твори Т. Г. Шевченка, І. П. Котляревського, Є. П. Гребінки, Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, І. С. Нечуя-Левицького, І. К. Карпенка-Карого, Лесі Українки, І. Я. Франка, Панаса Мирного, М. М. Коцюбинського. Ще одним вагомим доробком став

третомний посібник «Книга дорослих», який перевидавали 40 разів. 1879 року Алчевські власним коштом побудували школу в селі Олексіївка (Луганська область). У 1887-1893 роках у цій школі вчителював Борис Грінченко. З огляду на заборону використання української мови Валувеським циркуляром 1863 року та Емським указом 1876 року, навчальний процес доводилося проводити за підручниками, написаними нерідною мовою, але на національному фундаменті, формуючи у вихованок уявлення про питомі українські звичаї, традиції, обряди. В різний час у школі здобули освіту майже 17 тисяч жінок.

Олексій Алчевський казав своїй дружині: «Твоя справа вічна, а моя справа — життєва». Родина, безперечно, є унікальною. Чи так просто було людям, від народження грошовитим, забезпеченим, шляхетним, стати на позиції свідомого українства? Та сталося так, що заможна родина, яка жила серед простого народу, яка спілкувалася з бідними українцями, яка проживала в одній з історичних столиць України Харкові, де тоді було дуже сильне українське середовище, перейнялася національними проблемами. Адже Христина Алчевська практично повністю присвятила себе освіті простолюдю. «Горда й шаслива, що віддала я своє життя не збайдикованому ситому натовпові, а мужицькій хаті». Ось парадокс — Христина Алчевська, якій батько забороняв здобувати освіту, «щоб вона любовних записочек не писала», за свою педагогічну діяльність здобула всесвітнє визнання на Міжнародному конгресі приватної ініціативи у справі народної освіти (Франція, 1889). Її було обрано віцепрезиденткою Міжнародної ліги освіти. На 50-річчя своєї педагогічної діяльності Христина Алчевська одержала понад 500 привітань, зокрема від 64 недільних шкіл, а також педагогів, випускників, громадських діячів, працівників редакцій педагогічних журналів і газет. Вона залишила нам неабияку письменницько-філософську спадщину під назвою «Пережите і передумане» — динаміка ідей і галерея портретів особистостей того часу, це такий собі сьогоднішній молитовник, дороговказ вільних українців.

Шість дітей — шість талантів

Педагогічні таланти Христини Алчевської і бізнесові здібності Олексія Алчевського проявилися в успішній

реалізації їхніх дітей. Вони виростили шістьох дітей, які також залишили помітний слід в історії вітчизняної науки та культури.

Старший син Дмитро Алчевський присвятив себе науці і став кандидатом природничих наук. Григорій Алчевський був популярним композитором та педагогом-вокалістом. Серед його творів — «Альоша Попович» (1907), обробки українських та російських народних пісень, солоспіви на слова Шевченка («Чого мені тяжко, чого мені нудно»), Франка («Безмежне поле»), Лесі Українки («Не дивися на місяць весною», «Стояла я і слухала весну»), а також своєї сестри Христі Алчевської («Конвалія», «Гей, на бій»). Ганна Алчевська мала педагогічний хист, допомагала викладати в жіночій недільній школі. Микола Алчевський мав хист до літератури, створив перший буквар для дорослих українською мовою. Іван Алчевський — «король тенорів». За 16 років виконав 55 оперних партій. Найвидатнішою вважали партію Германа із «Пікової дами» Чайковського. Також у його репертуарі були твори Миколи Лисенка, Ярослава Степового і брата — Григорія Алчевського, не залишав він без уваги і народні пісні. Українська музика завдяки Алчевському лунала і за кордоном. Христина Алчевська (наймолодша в сім'ї) — педагогиня, поетка, письменниця, активно прищеплювала своїм учням любов до всього українського, працювала в недільній школі своєї мами, досконало володіла французькою мовою. Її друзями за листуванням були Іван Франко, Леся Українка, Олександр Олесь, Михайло Коцюбинський. Найкращою душевною подругою і порадицею була Ольга Кобилянська.

15 серпня 1920 року у Харкові відійшла у вічність Христина Алчевська. На її надгробку викарбувано: «Просвітителька народу».

Ця родина зробила великий внесок у розвиток українського Харкова й українського Донбасу. І сьогодні, коли схід України шматують нелюди, удаючи захист свого кривавого «русского міра», варто пам'ятати про таких українців сходу, як Алчевські. Вони продемонстрували найвищий зразок успішності і довели, що українці можуть бути європейцями, справжньою елітою — мистецькою, просвітницькою, інтелектуальною, бізнесовою, політичною. ■

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

ПІДТРИМАЙ ВІДБУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ

Фонд Український народний дім у Перемишлі,

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu,

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl, Poland

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002

EUR: 07 1600 1462 1838 9708 6000 0004

SWIFT: PPABPLPK

КУЛЬТУРА

XII фестиваль «Еколомия» у Гурові-Ілавецькому

Ми всі – українці

«Братерство, мир і доброта – це потрібно нам у світі, щоб доля щастям нам цвіла й можна було спокійно жити», – такими словами директорка української школи в Гурові-Ілавецькому Марія-Ольга Сич 19 серпня від імені організаторів відкрила фестиваль «Еколомия».

Захід був іншим, ніж попередні одинадцять: обмежився одним вечором, без супровідних подій і веселих танців під сценою. Тут розважалися маленькі діти, але це їхнє природне право без огляду на обставини. Однак воєнні події в Україні зробили «Еколомію» більш ностальгічною. Захід було також присвячено 75-річчю депортації українців у межах акції «Вісла» та Дню Незалежності України. Усі ці мотиви знайшли відтворення в мистецькій програмі, яку забезпечили тан-

цюристи балету з Харкова, Музично-драматичний театр ім. Тараса Шевченка з Луцька й польський гурт Hunter, що спільно з Наталею Сич та The Ukrainian Folk виконали один твір українською мовою. На сцену вийшла й відома акапельна формація «Пікардійська Терція», а хто чекав, той дочекався від них «Старенького трамваю». Концерт завершився виступом польсько-українського гурту «ДагаДана», який уже апріорі є символом українсько-польського партнерства.

Прикметно, що вдягнувши вишиті сорочки, солідарність з українцями проявили й польські почесні гості заходу. Серед них були маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Густав Марек-Бжезін та депутат Януш Ціхонь. Останній, зокрема, зазначив: «Від 24 лютого ми всі є українцями, бо не погоджуємося на те, що москалі за-

раз роблять в Україні». Він запевнив, що польська підтримка триватиме аж до перемоги, тобто повернення всіх українських земель разом з Кримом: «Ми в польському парламенті докладемо всіх зусиль, аби питання, пов'язані зі співпрацею й підтримкою України, просувалися найшвидшим темпом». Януш Ціхонь зауважив, що сучасне польсько-українське стояння пліч-о-пліч – це один з результатів таких заходів, як «Еколомия», де сусіди почали зустрічатися, говорити та розуміти одне одного. У свою чергу маршалок Густав Марек-Бжезін наголосив на багатонаціональності регіону, особливо привітавши тих, кому довелося втікати від війни в Україні. Маршалок дякував українській меншині та всій спільноті Вармії та Мазур за підтримку українців у їхній боротьбі з агресором: «Наше суспільство в цей важкий час прохо-

дить випробування, і я вірю, що аж до перемоги ми як партнери допомагатимемо українському народові». Він підкреслив, що маршалківському управлінню варто було б інвестувати в школу в Гурові, оскільки вона стала не лише центром українства, але також одним з головних логістичних осередків допомоги біженцям та Україні. Зі свого боку за слова підтримки почесним гостям подякував представник організаторів і один з засновників заходу віцемаршалок Мирон Сич.

У Гурові-Ілавецькому, як і в інших місцях, виникало питання про доцільність організації таких заходів під час війни. З цією проблемою зіткнувся і голова Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі Степан Мігус. Він навів слова прем'єра Вінстона Черчилля з часів II Світової війни. Оточення, яке скаржилось на брак грошей на армію й хотіло їх взяти з галузей культури та освіти, той відповів: «Тоді за що ми воюємо?» Степан Мігус, процитувавши ці слова, нагадав, що культура, мова, освіта та історія – це основи кожного народу. «Організовуймо такі заходи й пробуджуймо в людях патріотизм!» – закликав голову.

Марія-Ольга Сич розповіла, що організатори стежили за подіями в Україні та довго думали над тим, чи доречно проводити цього року захід, а якщо так, то в якому форматі. Остаточно змінивши характер події, вони вирішили все ж її влаштувати. «Ми мусимо пам'ятати, що триває війна, й тому не збиралися робити цей захід таким, як у минулому. Цьогорічна форма проведення фестивалю – це прояв патріотизму та підтримка України», – підсумувала директорка школи.

Будемо вірити побажанням, які виголосив зі сцени почесний консул України в Гданську Олександр Плодистий, що наступна «Еколомия» відбудеться вже в атмосфері перемоги й триватиме навіть і три дні. ■

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Балет з Харкова

«Пікардійська Терція»

Співачка театру з Луцька

«Хантер»

КУЛЬТУРА

▲ Сергій Жадан у Варшаві

Фото з фейсбук-сторінки Сергія Жадана

«Ця війна ведеться за те, щоб ми не відмовлялися від себе»

Сергій Жадан – один із найвідоміших українських митців не лише в Україні, але й у Польщі. Його поезія та проза максимально чесні, без надмірної романтизації. Подекуди від цієї чесності стає млясо і страшно. Після повномасштабного вторгнення росії поезія Жадана стала близькою всім українцям і зрозумілою великій частині європейців. Це вкотре підтвердилося під час благодійної зустрічі з автором та волонтером 17 серпня у Варшаві.

Ще до початку події площа Дефіляд була заповнена декількома сотнями поляків та українців, які прийшли послухати автора. Сама ж зустріч поєднала формат публічного інтерв'ю та літературних читань.

Польська аудиторія знайома з Сергієм Жаданом з 2005 року, коли у видавництві Czarne вийшов переклад його книги «Депеш Мод». Згодом вийшли збірки його віршів «Історія культури початку століття», «Дрогобич», «Ефіопія» і «Антенна», а також прозові книги «Біг Мак», «Anarchy in the UKR», «Гімн демократичної молоді», «Ворошиловград», «Месопотамія» і «Інтернат». Жадан – лауреат Центрально-європейської літературної премії «Ангелус», премії «Берлінські мости», премії Джозефа Конрада, премії Ганні Арендт і багатьох інших нагород. У травні цього року він був номінований «Людиною року» за версією «Gazeta Wyborcza», а Польська академія наук висунула його на Нобелівську премію з літератури.

«Вдень Харків мирне, сонячне місто, а ввечері перетворюється на потенційну мішень»

— Розкажи, як виглядає твій звичайний день: о котрій ти встаєш, що робиш, як виглядає твоє життя зараз, — запитав на початку модератор зустрічі, бо з 24 лютого Сергій Жадан — не лише відомий український поет та прозаїк, але й волонтер, який залишається в Харкові та активно допомагає захисникам і захисницям свого міста та харків'янам.

— Тут потрібно почати не з ранку, а з вечора. В Харкові о 10-й вечора починається комендантська година і вже потрібно бути вдома, якщо ти не хочеш порушувати закон. А ми, харків'яни, закони не порушуємо, і тому о 10-й місто порожнє. Десь в цей час майже щоночі починаються прильоти російських ракет. Напевно, прокляттям Харкова є те, що росія до нас досить близько — всього 40 км. Коли ти живеш на 10-му поверсі і твої вікна виходять на північ, ти можеш побачити, як з Белгорода вилітає ракета. В тебе залишається 3-4 хвилини, щоб вгадати, куди вона прилетить. Ранок починається з того, що ми списуємося, зідзвонюємося зі знайомими, щоб дізнатися: чи всі живі-здорові, чи ні до кого не прилетіла ракета. А потім відкриваєш свої месенджери і з жахом починаєш згадувати і систематизувати: кому що ти вчора обіцяв, що маєш віддати, де і що забрати, купити і за що заплатити, — поділився Сергій Жадан.

Автор відзначив, що фактично робота волонтера — це робота кур'єра: ти їдиш і щось забираєш, зустрічаєшся з військовими і щось віддаєш, виїздиш за місто і розвозиш гуманітарну допомогу, з кимось зустрічаєшся і про щось домовляєшся. А головна робота — ти постійно сидиш в соціальних мережах і комунікуєш. Хороший день волонтера, на думку Сергія, — це коли тобі вдається за день купити 2-3 автомобілі. Найважчі, найчорніші дні — коли гине хтось з друзів і йдеш його ховати.

Наявність культурних подій у місті — це дуже важливо, вважає поет, адже свідчить про те, що Харків не здається, Харків не злякався, Харків не мовчить. Звичайно, проводяться вони у безпечних місцях, де є мінімальне скупчення людей, адже в нових реаліях це потенційно небезпечно.

— Вдень Харків мирне, сонячне місто, в парках гуляють діти, їздять трамваї, ввечері місто перетворюється на потенційну мішень, яку цілу ніч можуть обстрілювати, — підсумував Жадан.

«Людина, яка є максимально близькою до смерті, може собі дозволити розкш бути щирою та правдивою»

Окрім поетичних читань, Сергій також виступає зі своїм гуртом «Жадан і собаки». І як поет, і як співак, він регулярно мав виступи для військових ще з 2015 року. Знав, що таке війна близько ще тоді. Зазначає, що такі виступи завжди були особливі. Траплялося виступати і в землянках, і в окопах.

— Це специфічні місця, але дуже особлива атмосфера. Атмосфера великої, максимальної відкритості, тому що там ніхто не грає, не грає в літературу, не грає в зірок літератури. Ти починаєш щось читати і це або цікаво, або ні, або сприймається, або ні. Людина, яка є максимально близькою до смерті, може собі дозволити розкш бути щирою та правдивою, — розповів Сергій.

Останні виступи перед повномасштабною атакою росіян у Жадана були в Маріуполі. У січні 2022 року разом зі своїм гуртом він грав в терміналі Маріупольського аеропорту, де були морські піхотинці і прикордонники. Це ті хлопці і дівчата, яких ми потім бачили в кадрах хроніки. Це вони захищали Маріуполь, а потім перейшли на Азовсталь і до останнього билися там.

За словами Сергія Жадана, зараз виступи, які відбуваються, відрізняються тим, що вони більш гострі і ще більш відверті. Виступати доводиться в ситуаціях, коли ти не знаєш, чи добуде цей концерт до кінця, чи ні. Він також додав, що дуже змінилися погляди українських бійців.

— Можна було б, мабуть, очікувати того, що після перших місяців боїв, після поранень, лікувань, госпіталів, обстрілів, в цих поглядах буде втома, страх і відчай. Або навпаки — злість, агресія та істерика. Натомість, я зауважив, що у більшості випадків ти бачиш в цих очах впевненість і спокій. Спокій не розслабленості, а спокій, за яким стоїть велика віра і велика любов. Це очі людини, яка розуміє, що їй в жодному разі не можна здаватися, в жодному разі не можна відступати. І це наповнює його не страхом, а силою, — поділився враженнями поет.

Сергій також розповів, що найбільше їхньої аудиторії серед добровольців, адже часто це ті хлопці та дівчата, які ще рік тому ходили на їхні концерти та приїздили на рок-фестивалі.

— Нещодавно у нас був концерт для одного добровольчого підрозділу, і коли ми почали грати, бійці влаштували величезний слем* перед сценою. І коли перед тобою 30 чоловік з автоматами в руках влаштовують слем... ну, це таке незабутнє враження, — поділився Жадан.

Про «Хартію»

Не оминули увагою під час зустрічі і добровольчий батальйон «Хартія», в якому воюють майже виключно харків'яни і харків'янки. Його заснував Сергій разом з друзями, назва батальйону також його ідея. Розповів, що хотів, щоб у назві підрозділу було слово «Харків» і слово «арт». Вже понад два місяці підрозділ стоїть на позиціях на околицях міста.

— Ми його «заряджаємо», тобто споряджаємо всім необхідним: від автомобілів до генераторів, від військової форми до шоломів і наколінників. Останнє, що ми купили їм, то був КАМАЗ. Українці розуміють, а для поляків пояснюю: це така велика, жаклива радянська машина. Але для війни він якраз потрібен. У нас щоденно трапляються різні дивні закупівлі, — поділився Жадан.

«Чим далі війна — тим більше потрібно сміливості»

Розпочинаючи читання поезії, Сергій відразу попередив, що співати сьогодні не буде, а почути його з гуртом «Жадан і собаки» можна буде у вересні. Варто зазначити, що зачитана у цей вечір поезія автора звучала гостріше, у ній було більше життя, розуміння та болю. В той же час вона сповнена великої віри, але не наївної віри у «все буде добре», а віри у перемогу через бої, через велику любов та єднання. Чи не у кожній поезії автора існує війна, любов, віра та дім. Ця поезія кінематографічна, вона чітко уявляється та навіть має свій запах.

...пам'яті тих, хто пішов, розряджаються телефони, пам'яті тих, хто зник, працюють судноремонтні заводи, пам'яті тих, кого немає, переганяють вагони, і жінки, говорячи про дітей, видихають тепло свободи...

«Як ми будували свої доми», «міста будували з сонця і глини», «в місті з'явилися невідомі святі», — неодноразово під час читання у поезії Сергія звучить дім. Багато в його поезії втраченого дому фізично, але не втраченого ментально.

— Наступний вірш буде про Костянтинівку. Для нас з 2014 року це місто було місцем збору, тому що там на вокзалі була остання точка, куди приїздили потяги з Києва. Ми там всіх зустрічали і там проводжали всіх, хто їхав. Залізничний вокзал був таким порталом між мирним життям і життям прифронтовим, — сказав поет.

...Йй п'ятнадцять і вона торгує квітами на вокзалі. Кисень за шахтами солодий від сонця та ягід. Потяги завмирають на мить і рушають далі. Військові їдуть на Схід, військові їдуть на Захід...

«...за війною краще спостерігати на відстані», «...світ обмежується тим, у що ти віриш. Світ створено так, щоб нам було що втрачати», «...чим далі війна — тим більше потрібно сміливості» — ці фрази з поезії, які закарбовуються у пам'яті та звучать максимально актуально у наш час.

Опісля твори Жадана польською зачитав перекладач Міхал Петрик. А завершили поетичну частину вечора особливим віршем для всіх, хто вимушено покинув свій дім. Здається, саме він потрапив у саме серце присутнім (серед яких були також харків'яни — прим. авт.), адже можна було побачити, як на очах гостей вечора з'являються сльози. Сергій перед початком читання розповів про створення даної поезії:

— До мене звернулись друзі-американці, які робили різдвяний проєкт: «Напиши нам вірш до Різдва, але про дім». Я подумав, що для багатьох українців, особливо останнім часом, поняття дому змінилося докорінно, принципово, в нього зовсім інша вага та інше значення. Багато хто з нас, з присутніх тут перебувають вже довший час поза межами дому. Очевидно, що цього року багато українців зустрічатимуть Різдво не вдома, на превеликий жаль. Але це не означає, що ми свій дім втратили, що ми забуваємо про свої доми, що ми від них відмовляємося. Немоżliвість сьогодні повернутись в свій дім не означає, що цієї можливості не буде завтра. Фактично вся ця війна ведеться за те, щоб ми не відмовлялися від себе, від своїх домів, від своєї пам'яті і свого майбутнього.

Вперті равлики беззахисної Європи. Жінки, що залишили вдома чисту постільну білизну. Діти, що не відпускають материнську руку, як прищеплені до яблуні гілки не відпускають теплий стовбур. Ми потребуємо дива, потребуємо льодяників надії, дотиків радості, променів, що пробивають темряву. Що ти візьмеш, малий равлику, вибираючись із згорілого дому? Насамперед віру в те, що ти сюди неодмінно повернешся.

Завдяки поетичним зустрічам із Сергієм Жаданом у трьох містах Польщі вдалося зібрати 12 000 євро для захисників та захисниць Харкова, що вкотре доводить, що мистецтво дійсно має силу у цій війні. ■

Марина ОДНОРОГ

* — дія публіки на музичних концертах, під час якої люди штовхаються і врізаються один в одного.

Chcesz pomóc Ukrainie, a nie wiesz jak?

Ваші знайомі питають, як можна допомогти Україні зараз? Ми зібрали кілька інституцій і організацій, які варто підтримати. Подаємо польською мовою, щоб ви могли показати їх друзям-полякам.

Związek Ukraińców w Polsce (ukraincy.org.pl) zbiera pomoc finansową na rzecz Ukrainy oraz pomoc uchodźcom wojennym z Ukrainy. Nie zbieramy innej pomocy humanitarnej (odzież, pożywienie, środki medyczne).

Pomóż Ukrainie wpłacając darowiznę na wydzielony rachunek bankowy:

Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Główny, ul Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto PLN: **PL 91 1160 2202 0000 0005 1892 0357**

Konto EURO: **PL 03 1160 2202 0000 0005 1909 3922**

Konto USD: **PL 56 1160 2202 0000 0005 1909 4617**

BIC/S.W.I.F.T.: **BIGBPLPWXXX**

Bank Millennium S.A., ul. Stanisława Żaryna 2a, 02-593 Warszawa, z dopiskiem Pomoc Ukrainie!

Ścisłe współpracujemy z **Ukraińskim Domem** w Warszawie: ukrainskidom.pl.

Na tej stronie można: ■ zgłosić realną pomoc uchodźcom ■ zgłosić swój udział jako wolontariusz ■ przekazać pieniądze na pomoc Ukrainie lub uchodźcom

Ukraiński Dom: całodobowa gorąca linia +48 727 805 764

Darowizny można dokonać w formie przelewu na podany nr konta: Fundacja „Nasz Wybór” ul. Zamenhofska 1, 00-153 Warszawa

PL 39 1440 1387 0000 0000 1295 6509 Swift: **BPKOPLPW**

#RAZEM_POMÓŻMY_UKRAINIE – Szczeciński oddział Związku Ukraińców w Polsce prowadzi zbiórkę i apeluje o wsparcie do wszystkich chętnych osób.

Nr konta: **20 1090 1492 0000 0001 4312 2731** z dopiskiem „dla rannych” lub „dla dzieci”.

Komitet Społeczny „Razem z Ukrainą”, ul. Leśna 1, 11-200 Bartoszyce Nr rachunku **35 2030 0045 1110 0000 0338 2350**

Fundacja UNITERs (United Volunteers) – apteczki, leki, środki pierwszej pomocy, kamizelki kuloodporne – zrzutka.pl/dlaukrainy NIP: 5242913528 KRS: 0000881474 PLN PL: **55 1090 1841 0000 0001 4887 5552**

Narodowy Bank Ukrainy zdecydował o otwarciu specjalnego konta do zbierania funduszy na wsparcie Sił Zbrojnych. Decyzja ta została podjęta w związku z wprowadzeniem w Ukrainie stanu wojennego i zbrojną agresją Federacji Rosyjskiej.

Szczegóły oficjalnego konta specjalnego **UA843000010000000047330992708:**

Konto jest wielowalutowe.

Konto PLN:

BENEFICIARY: National Bank of Ukraine

BENEFICIARY BIC: NBUA UA UX

BENEFICIARY ADDRESS: 9 Instytutska St, Kyiv, 01601, Ukraine

ACCOUNT NUMBER: **PL91113000070080239435200002**

BENEFICIARY BANK NAME: Bank Gospodarstwa Krajowego

BENEFICIARY BANK BIC: GOSKPLPW

BENEFICIARY BANK ADDRESS: Al. Jerozolimskie 7, 00-955 Warszawa, Polska (temporary address: Chmielna 73, 00-801 Warszawa, Polska)

PURPOSE OF PAYMENT: for ac 47330992708

Come back alive. Organizacja w Ukrainie, która współpracuje bezpośrednio z dowództwem i personelem jednostek wojskowych, kupuje kamery termowizyjne na podczerwień, gogle noktowizyjne, opatrunki hemostatyczne itp.

IBAN Code (Euro) **UA093052990000026004025029786**

IBAN Code (US Dollars) **UA173052990000026009035028620**

JSC CB „PRIVATBANK”, 1D HRUSHEVSKOHO STR., KYIV, 01001, UKRAINE

Bank SWIFT-Code **PBANUA2X**

75 років тому комуністична влада ПНР в межах т.зв. акції «Вісла» насильно депортувала понад 150 тисяч українців з земель, на яких проживали наші предки споконвіку. Ця подія змінила життя нашої громади назавжди. Особливим місцем жаху, квінтесенцією зла, з яким стикнулися депортовані, став табір у Явожні.

У 2022 році, коли рашистська росія напала на Україну для того, щоб знищити її, наш народ, його ідентичність, мову та культуру, усвідомлюємо: мета тих, хто у 1947 році виселяв українців, така ж, як у сьогоdnішніх московських посіпак. Але Україна та українці стоять та вистоять. Адже народ, який вміє і прагне боротися за свою свободу та незалежність, – не знищити!

Об'єднання українців у Польщі, Головна управа й управа гуртка в Катовицях Парафія Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ у Катовицях разом з мером міста Явожно запрошують всіх вас 10 вересня 2022 року на урочисте відзначення 75-ї річниці акції «Вісла» біля пам'ятника жертвам табору у Явожні

9:30 – Вихід зі стоянки в мікрорайоні «Стали» (Osiedle Stali) у напрямку пам'ятника жертвам Явожна.

10:00 – Архієрейська Свята Літургія за всіх жертв депортації, промови та покладення квітів. Перехід до Молодіжного дому культури, вул. Inwalidów Wojennych 2.

14:00 – Театральний спектакль.

Запрошуємо учнів та колективи наших шкіл, гуртки та всіх членів ОУП і громади. Віддаймо шану нашим Предкам, пам'ятаймо гнаних та переслідуваних, пишаймося нашими Героями!

Головна управа ОУП

Відзначення співфінансується з державного бюджету

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Valeriia Kirikova, redaktor techniczny – Olga Michalik, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat).

E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl

Internet: http://ukraincy.org.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2300 egz.

Pismo dofinansowane ze środków budżetu państwa

Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Statki wyrażają точку zoru autorów i nie mogą być uosobliwiane oficjalną pozycją Ministra wewnętrznych spraw ta administracji.

10 липня в Гайнівці на 93-му році з життя пішла

† НІНА ЛІБОРСЬКА

Щира патріотка України, прихильниця визвольного руху українського народу, яка робила все для блага своєї духовної Батьківщини.

Хоч була жертвою горезвісної акції «Вісла», не піддавалась смертельній загрозі асиміляції, яка нищить всякі нацменшини, не тільки в Польщі.

Для цього була багаторічною передплатницею «Нашого слова» і «Над Бугом і Нарвою».

Була великою прихильницею хору «Журавлі», а також Міжнародного фестивалю церковної музики в Гайнівці.

Мала душу філантропа, тому підтримувала матеріально всілякі добродійні заходи, пов'язані з суспільно-культурним життям українців в Польщі – українську пресу, хор «Журавлі» і будову українських церков і шкіл з українською мовою навчання, зокрема, в Білому Борі, відбудову Народного дому в Перемишлі.

Допомагала Майданам. Складала пожертви для Збройних сил України, зокрема в 2022 році.

Була фундаторкою стипендій для українських студентів, що навчалися в Польщі.

Долучалась до благодійних акцій UNICEF, UNESCO і польського фонду для Африки.

Активно брала участь в церковному житті. Доки здоров'я дозволяло, співала в церковному хорі, як пристало дочці священника.

Багато років допомагала фінансово ближчій і дальшій родині на Волині, а також усе життя підтримувала свою сестру Галину з дітьми.

Вічна пам'ять Покійній!

Брат Юрій, племінник Роман Радзівонович

З великим сумом ми прийняли вістку про смерть

бл. пам. Стефанії Тими

мами нашого друга
Петра Тими

Друже Петре, прийми від нас щирі співчуття!

Друзі з Українського історичного товариства у Польщі

«Небесного перебування даруй, Господи, недавно спочилий вірній рабі твоїй»

5.08.2022 закрилась життєва книга

бл. п. МАРІЇ ШАХМАТ з дому ОПАВКА,

народженої в с. Балниці на Сянїччині.

Марія увійшла в історію нашої громади як щира патріотка, віддана рідній справі, постійна читачка «Нашого слова». Була людиною відкритою у широкому розумінні, охоче ділилась досвідом і пережитим.

Своє сумління тримала чесним і залишила його незаплямованим.

Вічна їй пам'ять!

Висловлюємо щирі співчуття чоловікові Теодору

та дітям: Славці, Іванові, Софії з родинами

і залишаємось з вами у молитовній підтримці.

Управа і члени гуртка ОУП в Тшеб'ятові та парафіяльна спільнота

Шановні Читачі!

Надсилаючи оголошення, просимо подавати своє ім'я, прізвище, повну адресу, телефон та дату бажаного друку оголошення. Оголошення без таких даних не будуть прийматися до друку.

Редакція «Наше слово»